

I "Dagbladet" for 2/6/48 (nr.125) står der en merkelig artikkel med overskriften: "Tyskerarbeid og avtalen" undertegnet av "En desillusjonert". Det gjelder spørsmålet om hvorfor det skal ta over 3 år for å få fremmet saken mot Moss Værft og Dok, da dette værft ifølge "Dagbladet" arbeidet: "ausschliesslich für die deutsche Kriegsmarine".

"En desillusjonert" finner at kanskje forklaringen er å finne i en eiendommelig uttalelse i en redaksjonell artikkel i "Arbeiderbladet" for 26. ds. (skal være 26. mai 1948). Det heter her:

"Beskyldningen som Lagretten har tatt for god (om tyskerarbeid) går helt utenfor den avtale som i dette spørsmål er truffet mellom Landsorganisasjonen og Arbeidsgiverforeningen og godkjent av Sosialdepartementet. (uthevet her)".

I "Dagbladet" står det så videre:

"Det synes herav å fremgå, at det er Landsorganisasjonen og Arbeidsgiverforeningen som er blitt enige om ikke å beskyldre hverandre for tyskerarbeid. Og Sosialdepartementet har vel signet overenskomsten.

"Men hva sier Justisdepartementet? Er L. O. og Arbeidsgiverforeningen blitt vår høyeste rettsinstans?"

"Man kan nok forstå at overenskomsten har vært den behageligste - og kanskje den fornuftigste - løsning av et kinkig problem, men hva mon blir HISTORIENS DOM?"

I samme artikkel peker forfatteren også på hvor stor vekt der under rettssakene i landssviksaker er blitt lagt på Terbovens tale av 25/9-1940. Derimot trekkes aldrig frem den tyske Dr. Langfrieds tale den 19/10-1940 som ble holdt under nærvær av ca. 300 av vårt næringslivs fremste menn, og hvori ble redegjort for hensikten med stiftelsen av "Tysk-Norsk Handelskammer i Norge".

I "Dagbladet" for 2/6 står det heron:

"Det gjalt også SAMARBEID. Over 1000 av vårt nærings livs ledende menn tegnet seg som medlemmer på dette program.

"Tidligere riksadvokat Arntzen har vistnok henlagt saken (mot stifterne og medlemmer av dette handelskammer stiftet under okkupasjonen). Men hvilken vesensforskjell er det mellom Terbovens tale og Dr. Langfrieds tale? De gjalt jo begge samarbeid. Det kan hevdes at tyske handelskammer fins også i andre land. Men de ble dog ikke startet under krig. Nei -: Man merkt die Absicht und ~~es~~ wird verstimmt."

Den avtale der overfor siktes til er vel for delikat til å bli offentliggjort, men de her gitte opplysninger tegner dog et godt bilde av den "hestehandel", som myndighetene synes å ha måttet godkjenne for at ikke hele vårt næringslivs største spisser og dertil mer enn 100,000 arbeidere skulle trekkes inn i rettsoppgjørets fangarne.

Dette stemmer også med hvad en politifullnektig uttalte den 18/3/46 til 3 N.S.-menn, da de kom inn på Norsk Hydros virksomhet under okkupasjonen: det å angripe Hydro ville være å skjære av den gren vi selv sitter på. Da det hertil ble svart, at dette er da

side 38 C.

ikke rettferdig, svarte politifullnektigen: "Nei - men de andre må offres på folkeopinionens alter". (Dette er bekreftet i en skrivelse av 19. mars 1946 til Landssvikavdelingen i Oslo av tre N.S.-fanger). Kan vi så si at vi lever i en rettsstat etter gammel norsk oppfatning? Neppe. Prof. dr. jur Skeies historiske ord i 1945: "Vi har aldri i vår historie hatt en sådan rettsløshet" - skal her atter minnes.

Som et slående eksempel på hvordan rettsforholdene i Norge i dag står - er det nok å henvise til rettssaken mot entreprenørfirmaet A/S Konstruktion og dets disponent, ingeniør Odd Grundt.

Ved byrett den 8. mai 1948 ble A/S Konstruktion ilagt en inndragning på kr. 1,800,000.- Disponent Grundt fikk ett års fengsel og kr. 250,000.- i bot og kr. 75,000.- i inndragning.

I styret satt distriktssjef (generaldirektør) K. Løken og direktør Ansgar Eriksen og h.r.advokat Henning Bødtker. Sistnevnte ble i 1945 utnevnt til regjeringsadvokat. Hr. Bødtker var dessuten firmaets juridiske konsulent.

At A/S Konstruktion - som er et av vårt lands største entreprenørfirmaer - tidlig ble nødsaget til å ta fatt på arbeide for tyskerne må være innlysende. Som nevnt foran har murnester Johnsen, Oslo, uttalt at de store entreprenør-firmaer ikke kunne komme unna de store tyske arbeider. Hr. Johnsen har uttalt: at hadde de nektet var de blitt skutt og tyskerne hadde tatt arbeidsfolka som alle var villige til å arbeide.

I en rekke styremøter har disponent Grundt fremlagt oppgaver over de arbeider firmaet hadde påtatt seg for tyskerne - og i disse møter har også regjeringsadvokat Bødtker vært tilstede og undertegnet styreprotokollen, sammen med de øvrige forannevnte styremedlemmer. Santlige medlemmer av styret skulle dermed være ansvarlige for de dispositioner der ble truffet - og då spesielt selskapets juridiske konsulent: regjeringsadvokat Bødtker.

Hvis regjeringsadvokat Bødtker hadde hatt den svakeste anelse om at de arbeider firmaet påtok seg skulle føre til ståffansvar for disponenten og firmaet - hadde det vært hans simple plikt straks å rope et varsko. Selv et minste vink fra firmaets juridiske rådgiver ville selvsagt ha ført til at Styret straks hadde avskjediget disponenten - eller stillet sine plasser i styret til disposisjon. Firmaet og disponenten ville aldri kommet i den katastrofale situasjon, som etterkrigens syn (de etter-på-kloke) har fremkaldt.

Men når nu retten har slått fast, at det arbeide som A/S Konstruktion utførte for tyskerne under okkupasjonen var forræderi mot vårt land - med den følge at disponenten er blitt idømt ett års fengselsstraff - hvorledes kan styrets medlemmer og da spesielt firmaets juridiske rådgiver, regjeringsadvokat Bødtker, gå fri for straff, inndragning og bot?

Kan da noen bebreide disponenten at han mente det ikke kunne være noe galt i å utføre slikt arbeide, når en av landets skarpeste jurister i 1940/41 godkjendte dette ved sin underskrift i styreprotokollen?

side 38 D.

En skal også huske at dengang forelå bl.a. uttalelsene fra fhv. regjeringsadvokat Kristen Johanssen, og h.r.advokat Holthe i Trondheim - som god støtte for det lovlige i de disposisjoner som ble truffet. Oslo Kommune ved rådmann Hartmann var den første som satte igang arbeider for tyskerne på flyplassen på Fornebu (den 15de. april 1940).

Vi skal nu se litt på de forklaringer som regjeringsadvokat Henning Bødtker har avgitt til politimester Meyer, Oslo, den 30. januar 1946 og som Politiet har tatt for "god fisk":

Utskrift av
advokat Bødtkers forklaring til politimester Meyer
30.1.1946.

1. Styremöte med tyske arbeider 29.6.1940.

1a. Arbeider på Sjursöya.

ca. kr. 250,000.-

Vårt firma er her satt igang med endel brakkebygninger og annet, etasje tre-
kuser fundamentert på lette fundanenter
til fjell. Arbeidet drives i 2 skift
med stor styrke.

Bødtker 30.1.46:

Ad 1a: A/S Konstruktion hadde tidligere
på Sjursöya arbeider for Statens Korn-
forretning og avhørte ser de nye arbeider
i forbindelse med disse. Det ble sagt at
disse arbeider var beordret fordi de hadde
de andre. Han var ikke oppmerksom på at
arbeidet ble drevet i 2 skift med stor
styrke og at det var noe ekstraordinært
med dette.

2. Styremöte med tyske arbeider 30.8.1940.

A.14. Arbeider på Sjursöya.

ca. kr. 600,000.-

De arbeider som forrige gang ble ontalt
under nye projekter er kommet igang og
har utviklet seg til at det er blitt
betydelige nyanlegg på stedet.....

A.15. Arbeider på Egeberg.

ca. kr. 60,000.-

Også på dette sted har vi hatt en del
arbeider for de tyske myndigheter, radio-
stasjon, garasjer etc. og det later til
at det kommer mer enda.

B.2. Barakker m.m. på Lahaugnoen.

ca. kr. 1,500,000.-

Vi forhandler med de tyske myndigheter
for øyeblikket om en del barakker og
andre arbeider på Lahaugnoen ved Lille-
ström, og det er mulig at dette vil føre
til kontrakt.

.....

D.c. Situasjonen.

Utsiktene på byggenarkedet er lyse for-
såvidt som de tyske myndigheter har satt
masse arbeide igang på alle kanter.

Bødtker 30.1.46:

Ad 14 A, A.15, B.2, D.c.: Avhørte forklarer at han ikke har festet seg ved at det her tildels er spørsmål om ennå ikke overtatte tyske arbeider. Han vil innrømme at for de forholds vedkommende som det her gjeller har han vært for slapp. I denne innrømmelse må inidlertid ikke legges noen erkjennelse om straffeskyld på noen måte. Slik som avhørte nå ser protokollen innrømmer han at denne er slik fornet at den ikke burde vært undertegnet av avhørte.

3. Styremöte med tyske arbeider 17.10.1940.

B. Arbeide for de tyske myndigheter.

Man fremkommer her med en samlet oversikt til å begynne med over de arbeider som er utført og som er igang for de tyske myndigheter forat styret skal få en ide om hvilket omfang disse arbeider har hatt. Oppgaven vedlegges som et særskilt bilag.

B.1. Flyhall og verksted Sola.

.....
Inidlertid ser det ut som det blir mere arbeide for oss på samme sted, så det er vel sjangse for at dette arbeide kan bli betydelig større enn man fra først av har tenkt seg.

Vi har nå i Stavanger opprettet et avdelingskontor, forholdsvis vel utstyrt med personale og under ledelse av dipl. ing. Christensen, en ordning som vi venter oss nokså meget av, idet ingeniør Christensen er ansett for å være en meget dyktig og flink ingeniør.

Bødtker 30.1.46:

Ad B: Avhørte har ikke den oversikt som nevnes i styreprotokollen og erindrer ikke nå hva oversikten gikk ut på.

Ad B.1.: Forsåvidt angår 3. avsnitt gir avhørte samme forklaring som foran under D.c., nemlig - Avhørte forklarer at han ikke har festet seg ved at det her tildels også er spørsmål om ennu ikke overtatte tyske arbeider. Han vil innrømme at han for de forholds vedkommende som det her gjeller har vært for slapp. I denne innrømmelse må inidlertid ikke legges noen erkjennelse om straffeskyld på noen måte. Slik som avhørte nå ser protokollen innrømmer han at den ikke burde vært undertegnet av avhørte.

E.3. Situasjonen.

Arbeidet for de norske myndigheter er det praktisk talt stopp med, og det som nå pågår er kun arbeide for de tyske. Det later inidlertid til at det skulle bli adskillige byggearbeider fremover på forskjellige kanter, og man må vel håpe at byggevirksonheten på den måte vil holde seg oppe til tross for de materialvanskeligheter som er tilstede på alle hold.

Bødtker 30.1.46:

Ad E.3.: Ang. dette punkt forklarer avhørte seg på samme måte som tidligere anført under D.c. og B.1., nemlig: Avhørte forklarer seg at han ikke har festet seg ved at det her tildels også er spørsmål om ennu ikke overtatte tyske arbeider. Han vil innrømme at han for de forholds vedkommende som det her gjeller har vært for slapp.

side 38 F.

I denne innrømmelse må inidlertid ikke legges noen erkjennelse om straffeskyld på noen måte. Slik som avhørte nå ser protokollen innrømmer han at denne er slik fornet at den ikkå burde vært undertegnet av avhørte.

4. Styremöte med tyske arbeider. 28.11.1940.

B.6. Arbeidet på Lahaugmoen. kr. 300,000.-

Foreløpig har vi hatt til utførelse to bygninger på stedet. Dette arbeide går ganske bra. Vi venter ytterligere forespørsler med det aller første for nye hus.

Bödtker 30.1.46:

Ad: B.6.: Avhørte har ikke festet seg ved denne post.

5. Styremöte med tyske arbeider. 28.1.1941.

Lahaugmoen (L.B.E.G.).

..... og det ser ut som det skal bli enda mere.

Bödtker 30.1.46:

Adv. Bödtker ble ikke spurt om dette punkt.

6. Styremöte med tyske arbeider. 18.2.1941.

B.6. Arbeider på Lahaugmoen. kr. 300,000.-

Vi har ikke fått bestilling på flere bygninger, men det tyske byggekantor er nå flyttet dit opp og vil antagelig da sette bort flere hus, hvorav vi gjør regning med å få en del i tilfelle vi vil ha det.

Bödtker 30.1.46:

Ad B.6.: Avhørte har ikke festet seg ved denne post.

7. Styremöte med tyske arbeider. 28.3.1941.

C.2. Villainnredning på Bygdö. kr. 40,000.-

Vi har fått tegninger og levert anbud på en villainnredning i en villa som tyskerne skal ha kjøpt på Bygdö og har fått bestilling på dette. Arbeidet er forholdsvis ubetydelig og faller i tråd med andre mindre arbeider som vi har igang av snekkerarbeider.

Bödtker 30.1.46:

Ad C.2.: Avhørte har ikke festet seg ved denne mindre post.

8. Styremöte med tyske arbeider. 7.5.1941.

B.5. Arbeider på Lahaugmoen. kr. 100,000.-

Vi har plutselig fått anmodning om å utføre et nytt hus på Lahaugmoen og har satt dette igang i påvente av at noe mer skal melde seg.

Bödtker 30.1.46:

Ad. B.5.: Avhørte har ikke festet seg ved denne post.

side 38 G.

9. Styremöte med tyske arbeider. 14.6.1941.

Bödtker fraværende.

10. Styremöte med tyske arbeider. 7.8.1941.

F.2. A/S Nybygg. Kristiansund N.

Den nye disponent Bay Andersen, har fått en hel del arbeider for de tyske myndigheter, således at han nå har en arbeidsstokk av ca. 300 mann fordelt på 5 forskjellige byggeplasser.

.....

Bödtker 30.1.46:

Ad: F.2.: Avhørte forklarer at dette selskap A/S Nybygg ble opprettet av hensyn til gjenoppbyggingsarbeidet i Kristiansund N.

Han var kommet ut av fengslet like før dette direksjonsmöte og har overhodet ikke festet seg ved at også dette nye selskap drev med arbeider for tyskerne.

11. Styremöte med tyske arbeider. 11.9.41.

B.5. Sannergaten 14.

Disse arbeider er nå omtrent avsluttet, men der er stadig mindre småarbeider som kommer til og som gjør at vi nok har arbeide en måneds tid på stedet.

Bödtker 30.1.46:

Adv. Bödtker ble ikke spurt om dette punkt.

I det første styremöte 29/6/40 står det i protokollen at "arbeidet drives med 2 skift og med stor styrke", men tiltross herfor sier regjeringsadvokaten i 1946 at han ikke var oppmerksom herpå.

I det annet styremöte, den 30/8/40, står det også uttrykkelig nevnt at det gjelder arbeide for tyskerne for over 1 mill. kroner, og i protokollen er det generelt uttalt om situasjonen, at utsikten for videre arbeide var lyse, da de tyske myndigheter hadde satt igang masse arbeider på alle kanter.

Allikevel kan regjeringsadvokaten i 1946 unnskyldte seg med at han ikke har festet seg ved at det her tildels er spørsmål om ennå ikke overtatte tyske arbeider. I protokollen står det uttrykkelig at arbeidene er satt igang på Sjursöya og Egeberg.

Regjeringsadvokaten innrømmer at han har vært for slapp, men er dette fritagende for straff? Videre innrømmer han at slik som han Nå ser protokollen - slik som den er formet - burde han ikke undertegnet.

Det som regjeringsadvokaten fandt juridisk riktig i 1940 - skulle vel være juridisk holdbart også i 1945. Det er da utenkelig at regjeringsadvokat Bödtker kan ha undertegnet en så viktig sak som en styreprotokoll - uten å tenke over hva han undertegner.

Regjeringsadvokaten må dog ha tenkt over, at ved å godta beslutningene om arbeide for tyskerne, innesto han også for at dette var fuldt ut lovlig.

Tenk om alle skulle kunne komme unna rettsoppgjørets fangarme ved å si, at nå i 1946/48 innrømmes, at en i 1940 skulle ha handlet annerledes, og en i 1940 var "for slapp". Skulle da alle slippe like godt fra det som regjeringsadvokaten - ville vi neppe ha en eneste økonomisk landssviker. Hvor er så Likhet for Loven ?

Er det for å tekkes folkeopinionen at regjeringsadvokaten nu sier at slik som han nå ser styre-protokollen burde den ikke vært undertegnet, for regjeringsadvokatens juridiske oppfatning er vel ikke endret ? Men hvis så - hvorfor tar regjeringsadvokaten ikke det hele og fulle ansvar for det som ble gjort i 1940/41, når han ved å undertegne protokollene har ledet disponenten til å tro, at det var alt lovlig arbeide.

I det tredje styremöte, den 17/10/40 fremla disponenten en en oversikt over de arbeider som var utført og var satt igang for de tyske myndigheter. Regjeringsadvokaten har også undertegnet denne protokoll, men i sin politiforklaring sier han, at han nå ikke erindrer hva oversikten gikk ut på.

En kan spørre: satt regjeringsadvokaten under en konstant sløvhets-tilstand - eller sov han - i styremötene ? En skal huske at det her gjaldt forretninger på millioner av kroner og allikevel husker regjeringsadvokaten i 1946 ikke hva det gjelder. Det merkelige er at regjeringsadvokaten öyensynlig må ha fått politimester Meyer til å tro på en slik naiv unnskyldning. Det må dog være grenser for naiviteten fra politiets side, eller har det vært utenforliggende hensyn som har spillt inn ? - Det hadde sikkert vært mange som var blitt rokket litt i troen på rettsoppgjørets hellighet hvis nu fhv. regjeringsadvokat Kristen Johanssen også hadde fått støtte av den nyutnevnte regjeringsadvokat - og sistnevnte var blitt tiltalt for landssvik. Da han ble utnevnt til regjeringsadvokat visste vel myndighetene at han hadde vært medlem i styret til A/S Konstruktion ?

I fire senere styremöter, 28/11/40, 18/2/41, 28/3/41 og 7/5/41 er det protokollert at firmaet har påtatt seg arbeider for tyske myndigheter for ca. 740,000 kroner, og regjeringsadvokaten har også undertegnet disse protokoller i 1940/41. I sin politiforklaring den 30. januar 1946 sier han:

"Avhørte har ikke festet seg ved denne post".

Denne hans uttalelse kommer igjen for hver enkelt post. En kan da ha rett til å spørre: hvorfor satt regjeringsadvokaten i styret ? Når han ikke overhodet fester seg ved forretninger som går opp i seks-sifrede tall og som gjalt de viktigste forretninger som firmaet hadde !

Regjeringsadvokaten kan ikke til sin unnskyldning anføre at han har vært uoppmerksom én eller to ganger. Nei - forholdet er langt mer graverende. Det er på de 8 styremöter i okkupasjonens første tid at regjeringsadvokat Henning Bödtker har undertegnet protokollene - uten noensomhelst reservasjon. Men i 1946 får vi så høre at han ikke har festet seg ved noen ting.

Det en hadde ventet av regjeringsadvokaten var, at han under politiforklaringen ikke hadde søkt å komme unna sin forpliktelse

side 38 I.

som styremedlem og som firmaets juridiske rådgiver - ved slike naive unnskyldninger som han har ført i marken. - Alle hadde vel ventet at han hadde erkjent sitt ansvar etter sin underskrift og fremholdt at når han ikke advarte disponenten, så måtte det være fordi regjeringsadvokaten dengang anså forholdet fuldt lovlig. Det skulle da også være innlysende at disponenten har vært i god tro og at han ikke skulle kunne straffes på grunn av manglende subjektiv skyld.

Nå må vel regjeringsadvokaten ha en uhyggelig følelse av å ha latt disponenten i stikken - ved at han har reddet seg selv med forklaringer til politiet, som neppe ville ha reddet noen annen. Så innerlig tynne og utrolige forklaringer at en fristes til å tro, at det er utenforliggende hensyn som har beveget politiet til ikke å røre ved regjeringsadvokaten.

Nei - sannheten er vel den, at sitter én høyt nok på strå - og det gjelder én som det på grunn av folkeopinionen kan være farlig å angripe - slik at troen på rettsoppgjøret rokkes -, da må "Bakeren" (disponenten) straffes, mens "Smeden" (regjeringsadvokaten) skal leve videre som "god nasjonalsindet nordmann". Livsløgnen at vi lever i et retts-samfunn - ville ellers få et grunnskudd, som kunne være farlig.

I en artikkel i Trondheims Adresseavis i mars 1946 skrev herr stortingsrepresentant Hambro:

"at man gjennom landssvikanordningen har oppgitt den konstitusjonelle garanti for den enkeltes frihet, for å oppnå en større strafferettslig bevegelse, som man mente var bekvem i øyeblikket (i 1945)."

Videre nevnte herr Hambro at vår grunnlov har fått et farlig grunnskudd, som følge av de rettstilstander landssvikanordningen har brakt oss inn i. -

UTROLIG men SANT !!!